

УДК 336.647/.648

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ©

О.О. ЯЦУХ,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри
Фінансів, банківської справи та
страхування,
Таврійський державний
агротехнологічний університет
(м. Мелітополь)

У статті розглянуто сутність і зміст фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на основі врахування сучасної динаміки розвитку ринкових відносин. Визначено внутрішні й зовнішні виклики та суспільно-політичні загрози для фінансової системи. Сформовано визначення категорії «фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств» з точки зору системного, динамічного, комплексного, синергічного, ситуаційного, процесного та інших наукових підходів, що дає можливість визначити багатоаспектність цієї категорії при застосуванні принципів і функцій розвитку діючої системи фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Розглянуто та узагальнено сутність і зміст фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на основі існуючих підходів до його визначення, які в подальшому можуть бути використаними при обґрунтуванні класифікації джерел залучення фінансових ресурсів.

Ключові слова: сільське господарство, самофінансування, бюджетне фінансування, кредитування, страхування, інвестування, фінансове забезпечення.

Рис.: 2. Літ.: 25.

Постановка проблеми. Сільське господарство є традиційною, стратегічною галуззю національної економіки України, функціонування якої впливає на розмір ВВП, на валютні надходження до країни, на рівень життя населення, що проживає, зокрема, й в сільській місцевості, на кількісні та якісні показники харчування населення. Саме в цій галузі за даними державної статистики у 2017 р. створено більше 11% валової доданої вартості, сформовано 40% обсягу загального роздрібного товарообороту та більше 16,5% гуртового обороту. У структурі зовнішньої торгівлі на експорт продуктів рослинного, тваринного походження, в тому числі жирів та олій, а також готових харчових продуктів припадало в періоді, який досліджувався, 38,4%, що дорівнювало 16 686,5 млн дол США. Проте в аграрному секторі економіки країни, порівняно з усіма іншими видами економічної діяльності, зосереджено лише 3,3% основних засобів, ступінь зношеності яких перевищує 37%. У цьому секторі зайнято лише 600 тисяч населення з 13 млн осіб, що проживають у сільській місцевості, а прямі інвестиції у його розвиток склали лише 18,2 млн дол. від задіяних у всій економіці країни. Аграрна галузь знаходиться під постійним впливом політичних та фінансових криз, проте вона й досі залишається інвестиційно привабливою як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

В умовах соціально-економічних протиріч сьогодні перед суспільством стоїть завдання формування стійкої агропромислової галузі, яка буде спроможною забезпечувати продовольчу безпеку країни, нарощувати її експортний потенціал, вирішувати складні соціально-економічні проблеми з огляду на перебудову суспільних відносин на основі формування конкурентоспроможних рівноправних підприємницьких структур.

Конкурентоспроможність сільськогосподарських агроформувань передбачає можливість їх ефективного функціонування в умовах ринкової економіки. Це означає, що їхня виробнича діяльність має якнайповніше відповідати споживчому попиту, забезпечувати максимальну окупність засобів виробництва і капіталу. Тому ефективне реформування аграрної економіки, її структурне перетворення з якісним оновленням виробництва, ринкової та соціальної інфраструктур завжди базується на відповідному фінансовому забезпеченні [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню поняття «фінансового забезпечення» присвячено чимало наукових праць. Вагомий внесок у дослідження окремих аспектів фінансового забезпечення як на макро-, так і на мікрорівні зроблено у працях вітчизняних науковців І.О. Бланка [3], П.Ю. Буряка [4], О.Д. Василика [5], І.В. Зятковського [6], О.П. Кириленко [7], М.І. Крупки [8], В.М. Опаріна [9], А.М. Поддєрьогіна [5], О.О. Терещенка [10], С.І. Юрія [11] та інших. Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств набуває особливого змісту з огляду на специфіку аграрного сектору економіки. Відомі вітчизняні вчені присвятили значну увагу становленню і розвитку системи фінансового забезпечення аграрного бізнесу в перехідних умовах, а саме сутності, формам, інструментам та напрямкам її вдосконалення, серед них: М.Я. Дем'яненко [12], Л.І. Катан [17], Д.С. Олійник [16], П.Т. Саблук [24], П.А. Стецюк [25], Л.М. Худолій [23] та інші.

Формулювання цілей статті. Динамізм розвитку ринкових відносин на сьогодні вимагає постійного переосмислення сутності та змісту, визначення й вдосконалення концептуальних засад фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств з урахуванням внутрішніх і зовнішніх викликів фінансової системи та суспільно-політичних загроз.

Фінансове забезпечення розвитку – це економічна категорія, що характеризує систему заходів організаційного, правового, інформаційного характеру, спрямовану на концентрацію фінансових ресурсів задля вирішення глобальних економічних, соціальних та екологічних проблем як держави, так і регіонів [13].

У традиційному розумінні суть фінансового забезпечення прийнято розглядати як сукупність джерел і форм фінансування розвитку підприємств [5], як метод фінансового механізму, за допомогою якого формують і використовують фонди коштів, і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти економічного розвитку [12].

Науковець М. Дем'яненко наголошує: «Фінансове забезпечення – це система фінансових відносин, які здійснюються за допомогою залучення та використання фінансових ресурсів. Виходячи з цього, усвідомлюємо, що його складовою є фінансові ресурси. Фінансове забезпечення є одним із складових елементів фінансового (фінансово-кредитного) механізму поряд з управлінням фінансовою діяльністю, фінансовим регулюванням, фінансовим плануванням і прогнозуванням» [14].

Зазначимо, що сьогодні відсутнє однозначне трактування поняття «фінансове забезпечення». Наприклад, С. Гладій розглядає цей термін як «узагальнюючий метод інвестування через фінансові форми як конкретні прояви категорій фінансової сфери, зовнішнього вияву механізму та його структурних елементів». Виділяє такі методи інвестування: повне самофінансування, лізинг, акціонерне, венчурне, кредитне, бюджетне та змішане фінансування [15].

Бачення Д. Олійника дещо відрізняється від попередніх. На його думку, фінансове забезпечення – це «організація через визначення обсягу фінансових ресурсів, науково обґрунтованого їх прогнозування, створення фінансових резервів і нормативно-правового забезпечення» [16, с. 5].

Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств характеризується наявністю та ефективністю використання фінансових ресурсів з метою забезпечення сучасного безперервного процесу фінансово-господарської діяльності. Проте його дія в сучасних умовах жорсткої світової конкуренції має бути спрямована, в тому числі, і на оновлення та розширення матеріально-технічної бази виробництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції, тобто задовольняти фінансові потреби підприємств відповідно до стратегії розвитку всієї аграрної галузі економіки.

Забезпечувальна дія проявляється у встановленні джерел фінансування, тобто покриття повсякденних потреб, і характеризує пасивний вплив фінансового забезпечення. Регулятивна дія – активна і реалізується через виділення достатніх обсягів коштів та через конкретну форму фінансового забезпечення. Вона характеризує його активний вплив на таку діяльність.

Узагальнюючи наведені визначення та підходи науковців щодо сутності і призначення фінансового забезпечення, нами сформовано власне визначення цієї категорії.

Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарського підприємств – це система організації та здійснення фінансових відносин, спрямованих на формування ефективного механізму залучення у діяльність галузевих підприємств фінансових ресурсів і їх використання з метою отримання максимального прибутку та виконання фінансово-економічних і соціальних функцій як суб'єкта господарювання в системі суспільно-економічних відносин країни та світу (рис. 1).

Відмінність запропонованого трактування полягає у послідовному підході до формування відносин суб'єктів господарювання з фінансовою системою країни та світу й до регулювання цих відносин за допомогою ефективних форм, методів, інструментів і важелів впливу, підпорядкованих залученню сільськогосподарськими підприємствами фінансових ресурсів, враховуючи множину взаємопов'язаних функціональних елементів і відношень між ними, що утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою, мають єдину мету ефективного розподілу та використання.

На мезарівні пропонуємо розуміти під фінансовим забезпеченням діяльності сільськогосподарського підприємства процес залучення та використання фінансових ресурсів на основі нормативно-правового регламентованого механізму з використанням дієвих методів і форм залучення капіталу, що регулюються фінансовими інструментами та важелями в постійно змінному фінансовому середовищі. Процес – це послідовна зміна предметів і явищ, яка відбувається закономірним порядком, сукупність ряду послідовних дій, спрямованих на досягнення певного результату, послідовна зміна станів об'єкту в часі.

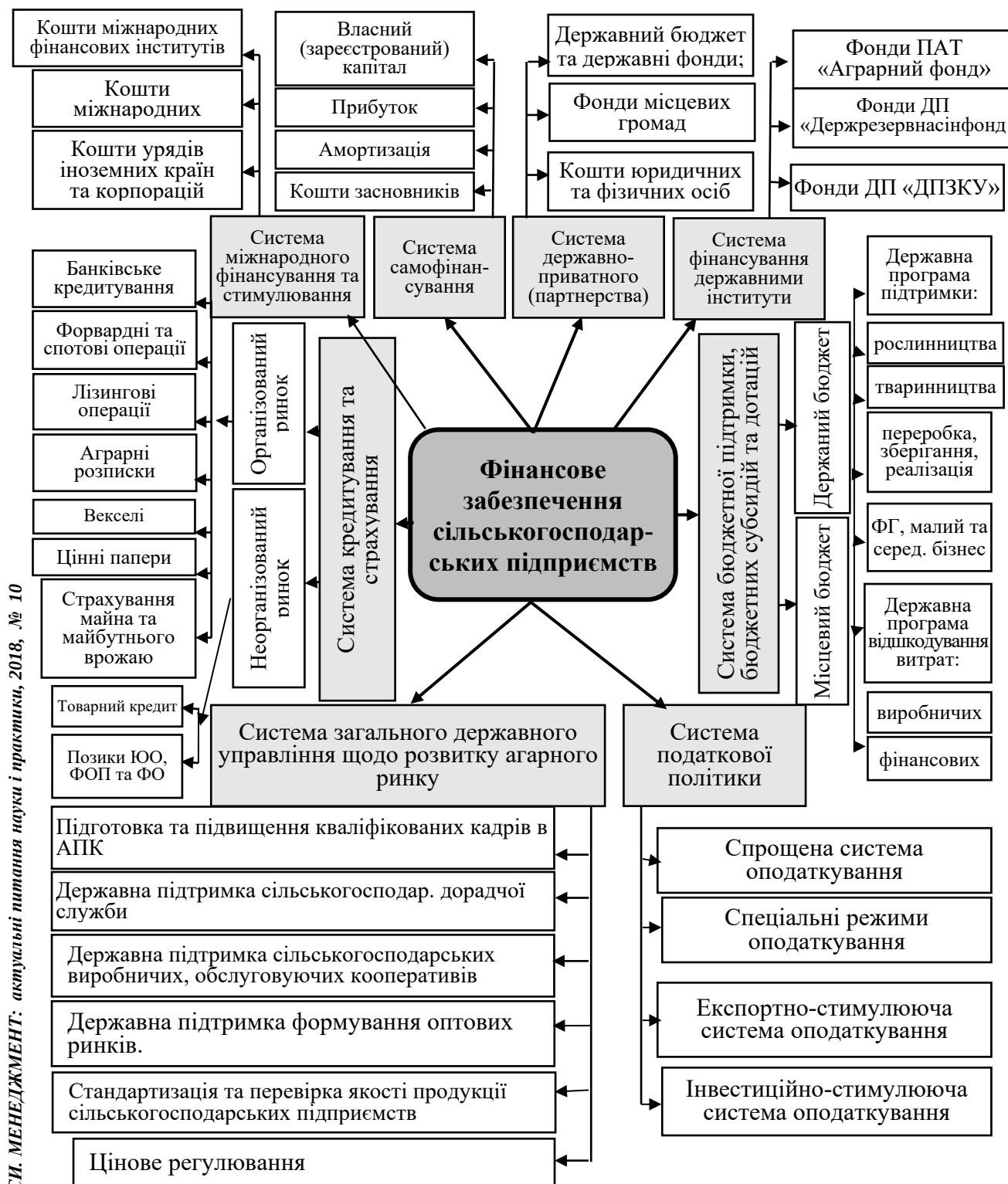

Рис. 1. Система фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств

Джерело: розроблено автором

Сьогодні науковці виділяють різні форми фінансового забезпечення підприємств, проте умовно їх можна узагальнити за чотирма напрямками: самофінансування, бюджетне фінансування, кредитування й страхування з розподілом на системи. Основними формами фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств вважаємо: самофінансування, бюджетне фінансування, кредитування й страхування, державно-приватного партнерства, фінансування державними інститутами, міжнародного фінансування та стимулювання, податкової політики та загального державного управління щодо розвитку аграрного ринку.

Найпоширенішим є самофінансування, яке використовує кошти засновників, власний прибуток, амортизаційні відрахування та здійснюється за принципами самоокупності. Кредитування виступає на організованих і неорганізованих ринках кредитних ресурсів із виокремленням системи страхування майбутнього врожаю, майна та фінансово-виробничих ризиків. Державне фінансування репрезентоване системою бюджетної підтримки, системою чинної фіскальної політики із виокремленням спрощеної системи та спеціальних режимів оподаткування, а також податковими системи з експортним та інвестиційним стимулюванням. Інвестування представлене системами міжнародного фінансування і стимулювання та спільного інвестування, в тому числі із використанням принципово нової схеми фінансування на умовах державно-приватного партнерства (рис. 1).

Авторський підхід до визначення сутності фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств враховує складну мінливу систему фінансових відносин щодо залучення та використання фінансових ресурсів з урахуванням діючих систем, зокрема зорієнтованої на покращення кінцевого фінансового результату господарської діяльності – прибутку і розвитку підприємницької діяльності. Визначення складових фінансового забезпечення дозволить комплексно підійти до його організації через оптимізацію форм та джерел залучення фінансових ресурсів на основі визначення їх вартості.

Системний підхід сприяє формуванню відповідного адекватного формулювання суті досліджуваних проблем у конкретних науках і вибору ефективних шляхів їх вирішення [18, с. 35]. Системний підхід – як загальнонауковий методологічний напрямок щодо розробки методів та способів теоретичних досліджень складно організованих об'єктів [19, с. 4] – дозволяє сформувати комплексне уявлення про систему фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств і здійснити якісний аналіз діючих форм залучення фінансових ресурсів на основі функціонування цілісних об'єктів. Саме системний підхід дозволить комплексно сприйняти механізм дії та процес управління усіма складовими системи фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на рівні фінансової системи країни та світу. Важливо, щоби ця діяльність включала логічну гнучкість у прийнятті актуальних управлінських рішень й адаптивність до змін зовнішніх і внутрішніх факторів у межах тактичних і стратегічних цілей.

Суть функціонального підходу полягає у визначенні функцій, якими має володіти підприємство для задоволення власних потреб [19]. У нашому випадку необхідно визначити пріоритетні функціональні цілі й завдання сільськогосподарських підприємств і поєднати їх з чинною системою фінансування.

Оскільки сільськогосподарські підприємства постійно зазнають впливу цілого ряду внутрішніх та зовнішніх факторів (державної політики, зокрема бюджетної та податкової, кон'юнктури світового продовольчого та фінансового ринків, зміни вартості ресурсів та ін.), то їм слід враховувати дію цих системних викликів при прийнятті управлінських рішень, зокрема при виборі тих чи інших напрямів фінансування своєї діяльності. Саме тому виправданим є використання методів предметного підходу при вирішенні завдань вдосконалення існуючих систем шляхом їх доопрацювання за результатами маркетингових досліджень, прогресу науки та техніки в даній галузі, аналізу зауважень і пропозицій споживачів. Методи предметного підходу необхідно використовувати з урахуванням того, що їх результатом може виявитися «застаріле рішення» – за час удосконалення існуючої системи ситуація може докорінно змінитися, поставивши під сумнів існування самої системи заданого типу [19].

Процесний підхід є характерним для застосування горизонтальної організаційної структури, побудова якої узгоджується з набором бізнес-процесів, які відбуваються на підприємстві та в його зовнішньому середовищі. Такий підхід дозволяє узгодити систему фінансування діяльності підприємства в часовому просторі та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення щодо мобілізації і використання джерел фінансування в залежності від потреб виробничого характеру.

Ситуаційний підхід дозволяє зосередити увагу на реальних практичних викликах, обставинах, пов'язаних із прийняттям управлінських рішень щодо обрання тої чи іншої системи фінансування сільськогосподарських підприємств з метою оптимізації їх дії та підвищення ефективності управління загалом.

Інтеграційний підхід принципово важливий, оскільки становить «креативне поєднання ключових компонентів розвитку – соціального, економічного та екологічного – з міжгалузевими пріоритетами і не є просто їх сумою. Він передбачає взаємодію учасників процесу створення спільної перспективи, у тому числі перспективи для зацікавлених сторін, що беруть участь у процесі» [20]. У випадку функціонування системи фінансування сільськогосподарських підприємств – це поєднання інтересів усіх учасників щодо формування, використання та розподілу ресурсів на основі визначення їх вартості та соціально-економічного призначення.

Сьогодні при обґрунтуванні вибору тої чи іншої системи фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств на особливу увагу заслуговує динамічний підхід, що визначає необхідність аналізу не тільки самого об'єкта управління, а й причинно-наслідкових зв'язків розвитку ситуації. Застосування механізмів цього підходу до управління визначає необхідність ретроспективного аналізу поведінки аналогічних досліджуваних об'єктів [19].

Уніфікований підхід – об'єднання або створення єдиної системи функціонування подібних елементів або діяльності підприємства, спрямована на вироблення певних норм, що однаково регулюють відносини за видами стратегій. Цей підхід дає змогу оцінювати ефективність впровадження різних видів стратегій розвитку в діяльність підприємства шляхом виділення послідовних етапів їх реалізації [21, с. 58].

Сьогодні комплексний концептуальний науково-методологічний підхід спрямований на вирішення поточних і стратегічних питань ефективного функціонування системи фінансового забезпечення з урахуванням ситуаційних підходів (щодо внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на систему в цілому, її гнучкості відповідно до зміни соціально-економічної політики держави) та особливостей синергетичного методу.

Синергетичний критерій надає методологічні можливості для опрацювання способів організації синергії і пропонує залучати й активізувати механізми самоорганізації [22].

Рис. 2. Підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств»

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень

Проектний підхід ґрунтується на відповідальності за прийняття рішення на основі розроблених та прийнятих державних концепцій, стратегічних та тактичних рішень; він покладається на усіх суб'єктів фінансових відносин щодо залучення і використання фінансових ресурсів із визначенням ефективності цього використання.

Оцінювальний підхід складається з трьох загальновідомих підходів: витратний – сукупність методів оцінювання вартості об'єкта, що ґрунтуються на визначенні його витрат (скоригована балансова вартість); дохідний – базується на визначенні очікуваних доходів від об'єкта оцінювання; порівняльний – на зіставленні об'єкта з аналогічними об'єктами, стосовно яких існує інформація про ціни [29, с. 9-10]. У низці економічних джерел фінансове забезпечення у відтворювальному процесі розглядається як форма покриття витрат за рахунок використання фінансових ресурсів, кількості й визначення джерел на основі вартості ресурсів, що мобілізуються економічними суб'єктами, включаючи державу.

З огляду на зазначене, узагальнимо підходи до визначення поняття «фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств», на основі яких у подальшому досліджені сформуємо функції, принципи та завдання побудови ефективної системи фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах (рис. 2).

Фінансове забезпечення спрямоване на формування дієвого механізму залучення і використання фінансових ресурсів у господарській діяльності галузевих підприємств з метою виконання фінансово-економічних і соціальних функцій.

Нормативно-правовий регламентований організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств реалізують об'єкти та суб'єкти впливу та суб'єкти-регулятори за допомогою відповідних методів і форм залучення фінансових ресурсів, які підлягають регулюванню за допомогою державних та ринкових інструментів. Формами впливу на цю систему є: розподіл ресурсів, стимулювання, обмеження та інформаційне забезпечення. Особливу увагу необхідно зосередити на зовнішніх та внутрішніх факторах впливу на механізм фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств.

На основі проведеного аналізу різноманітних підходів до трактування сутності й особливостей поняття фінансового забезпечення спробуємо визначити й узагальнити його головні складові для сільськогосподарських підприємств: а) основними елементами алгоритму реалізації механізму є методи фінансового забезпечення, форми залучення фінансових ресурсів, інструменти та важелі впливу; б) видами забезпечення дії виступають організаційно-інституційні, нормативно-правові та інформаційні ресурси; в) методами регулювання дії є різні види фінансового контролю та фінансових стимулів і санкцій.

Отже, при виборі й обґрунтуванні джерел фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно проводити повну та всебічну оцінку їх можливих позитивних і негативних факторів впливу на господарську діяльність з точки зору ефективності їх використання. Концептуальною основою при виборі джерел є переважне використання вартісного критерію оцінки фінансових ресурсів, що залучаються.

Висновки. Фінансове забезпечення як економічна категорія розглядається як на загальнодержавному рівні управління, так і на рівні функціонування сільськогосподарських підприємств. Його суть полягає у забезпеченні всіх суб'єктів фінансових відносин фінансовими ресурсами для їх діяльності. Фінансове

забезпечення – це складова фінансового механізму, спрямованого на забезпечення розподільних та перерозподільних відносин з метою виконання соціально-економічних функцій усіх суб'єктів суспільних відносин.

Сутність фінансового забезпечення розглядається з точки зору системного, динамічного, комплексного, синергічного, ситуаційного, процесного й інших наукових підходів, що дає можливість визначити багатогранність цього поняття при застосуванні, визначені принципів та функцій розвитку діючої системи фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Пропонуємо розглядати фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств як сукупність систем, формуючих фінансові ресурси на певних принципах, які умовно можна поділити на чотири напрямки (самофінансування, бюджетне фінансування кредитування та страхування, інвестування) з розподілом на системи. Це дасть можливість всебічного урахування особливостей формування різних джерел фінансових ресурсів та прогнозування подальшого розвитку всієї системи фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств.

На сьогодні вкрай важливим залишається питання фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств, а саме, пошуку сучасних оптимальних джерел фінансових ресурсів як на внутрішньому, так і на зовнішньому фінансовому ринках. Особливо актуальним є питання обґрунтованого формування та ефективного використання фінансових ресурсів з огляду на високу та постійно зростаючу їхню вартість внаслідок політичних і фінансових криз, на бюджетну та податкову політику держави, яка швидко змінюється, на посилену зацікавленість аграрним бізнесом урядами інших країн та іноземних компаній.

Розглянуті та узагальнені зміст і сутність фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на основі існуючих підходів до визначення цього забезпечення в подальшому можуть бути використаними при обґрунтуванні джерел фінансових ресурсів на основі визначення їх вартості.

Список використаних джерел

1. Остапенко А.С. Фінансове забезпечення підприємств аграрної сфери в сучасних економічних умовах. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. Випуск 3. Том 1. 2011. С. 197-203.
2. Рябоконь В.П. Соціально-економічна сутність аграрної політики та шляхи її реалізації. Економіка АПК. № 6. 2011. С. 3-8.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. К., Ника-Центр, Эльга. 2002. 528 с.
4. Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д., Нам Г.Г. та ін. Фінанси підприємств: Підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. К., КНЕУ. 1999. С. 18.
5. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. К.: НІОС 2001. 416 с.
6. Зятковський І. В. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. [2-ге вид., переробл. та доповн.]. К., Кондор 2003. 364 с.
7. Кириленко О.П. Фінанси: Навч. посіб. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Тернопіль, Економічна думка 1998. 163 с.
8. Крупка М.І., Димчак Н.Б.. Оцінка фінансового потенціалу інвестиційної діяльності. Фінанси України. № 11. 2011. С. 22-32.
9. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посіб. [2-ге вид. доп. і перероб.]. К., КНЕУ. 2002. 240 с.
10. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. Посібник. К.: КНЕУ 2003. 554 с.

11. Фінанси: підручник. [за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова; 2-ге вид. переробл. і доповн.]. К., Знання. 2012. 687 с.
12. Романенко О.Р. Фінанси: [підручник]. К. : Центр. навч. літ-ри. 2004. 312 с.
13. Воробйов Ю.М., Нехайчук Д.В., Нехайчук Ю.С. Фінансове забезпечення розвитку підприємств водогосподарського комплексу регіону (на прикладі Автономної Республіки Крим): Монографія. Сімферополь. СОНАТ 2009. 236 с.
14. Дем'яненко М.Я. Фінансові проблеми становлення та розвитку аграрного ринку. Стенограма Дев'ятих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 26-27 квітня 2007 року. К., ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН. 2007. 202 с.
15. Гладій С. Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління. [Електронний ресурс]. Економіка та держава. № 9. 2014. Режим доступу: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gNL8ef.pdf].
16. Олійник Д.С. Фінансове забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва: Автореф. дис. канд. екон. наук. К. 2003. 17 с.
17. Катан Л.І. Фінансові ресурси підприємства та їх класифікація. Фінансова система України. Зб. наук. пр. Острого, в-во НаУ «Острозька академія» 2006. Вип. 8. Ч. 2. С. 16-172.
18. Лімонова Л.О. Системний підхід як методологічна основа дослідження, аналізу та моделювання соціально-економічних систем. ХНЕРУ 2010. 32 с. Режим доступу: https://dl.nure.ua/pluginfile.php/1167/mod_resource/content/1/01.pdf.
19. Осовська Г.В. Основи менеджменту: Навч. посібник, для студентів вищих навчальних закладів. К., «Кондор» 2003. Електронний ресурс: <https://library.if.ua/book/3/460.html>.
20. Суворов В. П. Інтеграційний підхід до вдосконалення правового механізму державного регулювання земельних відносин у сфері містобудування . Державна економічна політика регіонального розвитку: (зб. тез наук.-практ. заоч. конф., 10 черв. 2015 р.) [за заг. ред. М. А. Латиніна]. Х., Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2015. Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2015-3/doc/2/17.pdf>.
21. Невдачина О.І. Визначення системи показників для оцінки стратегії фінансово-векторного розвитку підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 9. Частина 2. 2014. С. 56-60.
22. Шевцова Г.З. Синергетичний менеджмент як концепція організованої синергії в управлінні підприємствами. Економіка промисловості. № 1. 2012. С. 202-214.
23. Худолій Л.М. Методи та інструменти фінансового забезпечення аграрного бізнесу України. Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес» К.: ВЦ НУБіП України. Том 3. 2014 р. С. 9-14.
24. Саблук П.Т. Агроекономічні трансформації в Україні: напрями та перспективи розвитку: монографія. К., ННЦ «ІАЕ». 2016. 372 с.
25. Дем'яненко М.Я., Гудзь О.Є., Стецюк П.А. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика). Монографія. К. ННЦ ІАЕ. 2008. 302 с.

References

1. Ostapenko A.C. (2011). Finansove zabezpechennia pidpriemstv ahrarnoi sfery v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Financial support of enterprises of agrarian sphere in modern economic conditions]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii. Serii: Ekonomichni nauky – Scientific works of the Poltava State Agrarian Academy. Series: Economic Sciences*, 3, 1, 197-203 [in Ukrainian].

2. Riabokon V.P. (2011) Sotsialno-ekonomichna sutnist ahrarnoi polityky ta shliakhy yii realizatsii [Socio-economic essence of agrarian policy and ways of its realization]. *Ekonomika APK – Economy of agroindustrial complex*, 6, 3-8 [in Ukrainian].
3. Blank Y. A. (2002). *Fynansovy menedzhment [Financial management]*. K. Nyka-Tsentr. Elha, 528 [in Russian].
4. Poddierohin A.M., Buriak L.D., Nam H. *Finansy pidpriemstv [Business Finance]* K. KNEU, 18 [in Ukrainian].
5. Vasylyk O.D. (2001). *Teoriia finansiv [The theory of finance]*. K.: NIOS. 416, 84 [in Ukrainian].
6. Ziatkovskiy I. V. (2003). *Finansy pidpriemstv - Business Finance* [2-he vyd., pererobl. ta dopovn.]. K. Kondor. 364 p. [in Ukrainian].
7. Kyrylenko O.P. (1998). *Finansy [Finances]* Ternopil: Ekonomichna dumka, 163 [in Ukrainian].
8. M.I. Krupka N.B. Dymchak (2011). Otsinka finansovoho potentsialu investytsiinoi diialnosti [Estimation of financial potential of investment activity] *Finansy Ukrainy - Finance of Ukraine*, 11, 22-32 [in Ukrainian].
9. Oparin V.M. (2002). *Finansy (Zahalna teoriia) [Finance (General Theory)]* [2-he vyd. dop. i pererob.] K. KNEU, 240 [in Ukrainian].
10. Tereshchenko O.O. (2003). *Finansova diialnist subiektiv hospodariuvannia [Financial activity of economic entities]*. K. KNEU, 554 [in Ukrainian].
11. Yuriy S.I. (2012). *Finansy [Finances]*. [za red. S.I. Yurii, V.M. Fedosova; 2-he vyd. pererobl. i dopovn.]. K. Znannia, 687 [in Ukrainian].
12. Romanenko O.R. (2004). *Finansy [Finances]*. K. Tsentr. navch. lit-ry, 312 [in Ukrainian].
13. Vorobiov Yu.M., Nekhaichuk D.V., Nekhaichuk Yu.S. (2009). *Finansove zabezpechennia rozvytku pidpriemstv vodohospodarskoho kompleksu rehionu (na prykladi Avtonomnoi Respubliky Krym) [Financial support for the development of enterprises of the water management complex of the region (for example, the Autonomous Republic of Crimea)]*. Simferopol: SONAT, 236 [in Ukrainian].
14. Demianenko M.Ia. (2007). *Finansovi problemy stanovlennia ta rozvytku ahrarnoho rynku [Financial problems of the formation and development of the agrarian market]*. Stenohrama Deviatykh richnykh zboriv Vseukrainskoho konhresu vchenykh ekonomistiv-ahrarykiv 26-27 kvitnia 2007 roku, K.: NNTs «Instytut ahrarnoi ekonomiky». UAAN, 202 [in Ukrainian].
15. Hladii S. (2014). *Finansovy mekhanizm investuvannia innovatsiinoho rozvytku: teoretyko-metodolohichni pidkhid do upravlinnia [Financial mechanism of investment of innovative development: theoretical and methodological approach to management]* [Online]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, № 9. Retrieved from: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf [in Ukrainian].
16. Oliinyk D.S. (2003). *Finansove zabezpechennia rozvytku silskohospodarskoho vyrobnytstva – Financial support for the development of agricultural production*. Avtoref. dys. kand. ekon. nauk. K, 17 [in Ukrainian].
17. Katan L.I. (2006). *Finansovi resursy pidpriemstva ta yikh klasyfikatsiia [Financial resources of the enterprise and their classification]*. *Finansova systema Ukrainy - Financial system of Ukraine*. Zb. nauk. pr. Ostroh: v-vo NaU "Ostrozka akademiia", 8 (2), 167-172 [in Ukrainian].
18. Limonova L.O. (2010). *Systemnyi pidkhid yak metodolohichna osnova doslidzhennia, analizu ta modeliuvannia sotsialno-ekonomichnykh system [System approach as a methodological basis for research, analysis and modeling of socio-economic systems]*. *KhNERU*, 32 p. Retrieved from: https://dl.nure.ua/pluginfile.php/1167/mod_resource/content/1/01.pdf [in Ukrainian].
19. Osovska H.V. (2003). *Osnovy menedzhmentu [Fundamentals of Management]*. K. "Kondor" [Online]. Retrieved from: <https://library.if.ua/book/3/460.html> [in Ukrainian].

20. Suvorov V.P. (2015). Intehratsiyni pidkhid do vdoskonalennia pravovoho mekhanizmu derzhavnoho rehuliuвання zemelnykh vidnosyn u sferi mistobuduvannia [Integration approach to improving the legal mechanism of state regulation of land relations in the field of urban development]. *Derzhavna ekonomichna polityka rehionalnoho rozvytku: (zb. tez nauk.-prakt. zaoch. konf., 10 cherv. 2015 r.)* – State Economic Policy of Regional Development: (collectively, thesis of sciences-practice correspondence conference, June 10, 2015 [za zah. red. M. A. Latynina] Kh.: Vyd-vo KharRI NADU "Mahistr". Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2015-3/doc/2/17.pdf> [in Ukrainian].

21. Nevdachyna O.I. Vyznachennia systemy pokaznykiv dlia otsinky stratehii finansovo-vektornoho rozvytku pidpriemstva [Definition of a system of indicators for assessing the strategy of financial and venture development of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu* – Scientific Herald of Kherson State University, 9 (2), 56-60 [in Ukrainian].

22. Shevtsova H.Z. (2012). Synerhetychnyi menedzhment yak kontsepsiia orhanizovanoi synerhii v upravlinni pidpriemstvamy [Synergetic management as a concept of organized synergy in the management of enterprises]. *Ekonomika promyslovosti - Economy of the industry*, 1, 202-214 [in Ukrainian].

23. Khudolii, L.M. (2014). Metody ta instrumenty finansovoho zabezpechennia ahrarnoho biznesu Ukrainy [Methods and tools of financial support of agrarian business of Ukraine]. *Naukovyi visnyk natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii "Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes"* – Scientific herald of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine Series "Economics, Agrarian Management, Business". K. VTs NUBiP Ukrainy, 3, 9-14 [in Ukrainian].

24. Sabluk, P.T. (2016). Ahroekonomichni transformatsii v Ukraini: napriamy ta perspektyvy rozvytku [Agro-economic transformations in Ukraine: trends and prospects for development]. K.: NNTs "IAE», 372 p. [in Ukrainian].

25. Demianenko M.Ia., Hudz O.Ie., Stetsiuk P.A. (2008). Otsinka kredytopromozhnosti ahroformuvan (teoriia ta praktyka) [Assessment of the creditworthiness of agroforming (theory and practice)]. K. NNTs IAE, 302 [in Ukrainian].

ANOTATION

ESSENCE AND CONTENT OF FINANCIAL SUPPLY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES' ACTIVITY

IATSUKH Olena,

**Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Head of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Tavria State Agrotechnological University
(Melitopol)**

The essence and content of financial support of activity of agricultural enterprises on the basis of taking into account the modern dynamics of development of market relations are considered in the article. The internal and external challenges and socio-political threats to the financial system are determined. The definition of the category "financial support of activity of agricultural enterprises" is formed from the point of view of systemic, dynamic, complex, synergistic, situational, process and other scientific approaches, which makes it possible to determine the multidimensionality of this category in applying principles and functions of development of the existing system of financial support of agricultural enterprises. The content and essence of financial support of agricultural enterprises' activity on the basis of existing approaches to the definition of this provision are considered and summarized and in the future can be used in substantiating the classification of sources of financial resources.

Key words: agriculture, self-financing, budget financing, crediting, insurance, investment, financial support.

Fig.: 2. Lit.: 25.

АННОТАЦИЯ СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

ЯЦУХ Елена Алексеевна,
кандидат экономических наук, доцент,
заведующий кафедрой
финансов, банковского дела и страхования,
Таврический государственный агротехнологический университет
(г. Мелитополь)

В статье рассмотрены сущность и содержание финансового обеспечения деятельности сельскохозяйственных предприятий на основе учета современной динамики развития рыночных отношений. Определены внутренние и внешние вызовы и общественно-политические угрозы для финансовой системы. Сформировано определение категории «финансовое обеспечение деятельности сельскохозяйственных предприятий» с точки зрения системного, динамического, комплексного, синергетического, ситуационного, процессного и других научных подходов, что позволяет определить многоаспектность этой категории при применении принципов и функций развития действующей системы финансового обеспечения сельскохозяйственных предприятий. Рассмотренные и обобщенные содержание и сущность финансового обеспечения деятельности сельскохозяйственных предприятий на основе существующих подходов к определению этого обеспечения в дальнейшем могут быть использованы при обосновании классификации источников финансовых ресурсов.

Ключевые слова: сельское хозяйство, самофинансирование, бюджетное финансирование, кредитование, страхование, инвестирование, финансовое обеспечение.

Рис.: 2. Лит.: 25.

Інформація про автора

ЯЦУХ Олена Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Таврійський державний агротехнологічний університет (72313, м. Мелітополь, вул. Гетьманська, 125/167, e-mail: yatsuh@ukr.net, тел. 0984549205).

IATSUKH Olena Oleksiivna – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Tavria State Agrotechnological University (72313, Melitopol, 125/167 Hetmanska Str., e-mail: yatsuh@ukr.net, ph. 0984549205).

ЯЦУХ Елена Алексеевна – кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой финансов, банковского дела и страхования, Таврический государственный агротехнологический университет (72313, г. Мелитополь, ул. Гетманская, 125/167, e-mail: yatsuh@ukr.net, тел. 0984549205).

